Förord

Temat för det här numret av Nordisk Museologi – *Museer og ulikheters kulturelle dynamikk* – är detsamma som för en session på den 32. Nordiska etnolog- och folkloristkongressen i Bergen, juni 2012. Syftet var att sätta fokus på de kulturhistoriska museerna som platser för kunskapsproduktion och kunskapsförmedling, men samtidigt som arenor för presentation och produktion av kulturell skillnad. En utgångspunkt var dessa museers roll i det moderna nationsbyggandet och hur de har fått en självskriven position i västvärldens självbild och självförståelse. Museerna är tätt förbundna med begrepp som kulturarv, historia och tradition, men vi ville belysa den dynamik som kan uppstå om man ifrågasätter det självklara och riktar blicken mot olikheter och skillnader. Kan man se hur kulturell åtskillnad har skapats, befästs och förändrats i museerna? Har kulturell variation fått framträda, och i så fall på vilka villkor? Utifrån detta ville vi också problematisera museerna som arenor för historiska framställningar och undersöka hur tidsperspektivet kan inverka på förståelsen av kulturell olikhet i samtiden.

Sessionen visade sig bli kongressens största. I nitton föredrag presenterades och diskuterades museernas roll i termer av nationsbyggande, medborgarskap, diaspora, mångfald, upplevelser, repatriering, materialitet, fotografi, utställningsgestaltning, samtidsdokumentation, samiskt kulturarv och polarhistoria. Både bredden och mängden vittnar om ett växande intresse för museologiska frågor inom etnologi och folkloristik. Sannolikt bidrog också själva problematiseringen: olikheter kulturella dynamik. Att undersöka hur likhet och olikhet, norm och mångfald hanteras av museer och andra kulturarvsinstitutioner är idag ett lockande forskningsfält för

fler än dem som räknar sig som museologer. Det är länge sedan museerna förknippades med det som är enhetligt, normerande, stillastående och fryst. Här finns idag möjlighet att frilägga en friktion som svarar mot ett brett intresse för hur samhällsinstitutioner bidrar till att upprätthålla, motverka och gestalta kulturell olikhet.

Ett urval av konferensens föredrag finns nu representerade här som huvudartiklar, vilka på olika sätt svarar mot tidskriftsnumrets tema – i tid, rum, mellan och inom sociala och etniska grupper eller i gränssnittet mellan museet och omvärlden. Intresset för museiutställningar är en röd tråd inom museologin som även visar sig här. Anne Folke Henningsen analyserar 1937 års utställning av danska Nationalmuseets etnografiska samling, Nika Potinkara jämför ett par nu pågående utställningar vid två samiska museer, Åjtte i Sverige och Siida i Finland, medan Eva Reme och Olaug Norun Økland utforskar lantbruksutställningen i Dalane museum, Norge, från 1952. Alla tre har dock olika syften – att belysa rashierarkiserande perspektiv, etniska stereotyper samt den möjliga dynamiken i tolkningen av till synes låsta materiella typologier.

Ett aktuellt och ofta nyttjat begrepp inom museologin är museet som ”kontaktzon”, hämtat från Mary Louise Pratt och James Clifford. I sin användning har det tolkats på olika sätt i skilda sammanhang, vilket det ges exempel på även här. Hos Eva D. Johansen representerar begreppet en möjlighet till demokratiskt samarbete, i detta fall med en skolklass i ett pedagogiskt projekt. I sin artikel om mångfald som nationell identitet i migrantnationer berör Tine Damsholt å andra sidan den kritik som riktats mot begreppet, utgående från att museerna som neokoloniala institutioner är överordnade i en strukturell hierarki, där någon ”kontaktzon” inte kan undantas från denna dominans.

En sjätte artikel behandlar musealiseringen av en plats i syfte att gynna lokal utveckling, i detta fall till minne av den norske sjöhjälten Peter Tordenskjold. Författaren, Sarah Holst Kjær, deltog inte i kongressen i Bergen, men artikeln belyser ändå vårt tema – hur historieskrivning är en dynamisk process med olika aktörer inblandade, var och en med sin agenda.

Utöver huvudartiklarna ansluter sig också de avslutande bidragen till

temat – Cathrine Baglos avhandling *På ville veger? Levende utstillinger av samer i Europa og Amerika*, forskningsprogrammet *Museisamlingarnas sociomateriella dynamik* samt en rapport från *The Association of Critical Heritage Studies Inaugural Conference* i Göteborg, juni 2012. Alla är exempel på nya museologiska initiativ där nordiska forskare är involverade, såväl vad gäller forskningsfrågor som internationella nätverk och projekt.

Som forskningsfält är museologin i en stark och spännande utveckling. Tiden är ute för synen på museerna som givna storheter, som bara speglar det omgivande samhället. Genom ett förnyat intresse för museerna som vetenskapliga och analytiska studieobjekt kan de upptäckas på nytt och deras verksamheter bli föremål för kreativ reflektion, i en tid då deras roll är under diskussion. Vi hoppas att läsarna i mötet med artiklarna inspireras till att tänka vidare i dessa frågor, som vi själva har gjort.

Brita Brenna, Eva Silvén och Marit Anne Hauan